

MILLIY IQTISODIYOTNI TARTIBLASH VA RAG‘BATLANTIRISHDA SOLIQ TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI

Miraxmatov Mirrahim Mirzakarim o‘g‘li
TDIU Mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida soliq tizimining iqtisodiyotni tartiblash va rag‘batlantirishdagi o‘rni hamda uning zamonaviy sharoitda takomillashtirish yo‘llari tahlil qilinadi. Soliq siyosatining iqtisodiy o‘rish, investitsiyalarni jalb qilish, bandlikni oshirish kabi jarayonlardagi ahamiyati asoslab beriladi. Ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Аннотация: В статье анализируется роль налоговой системы Республики Узбекистан в регулировании и стимулировании экономики и пути ее совершенствования в современных условиях. Обоснована важность налоговой политики в таких процессах, как экономический рост, привлечение инвестиций и повышение занятости. Разработаны научно обоснованные предложения и рекомендации.

Abstract: This article analyzes the role of the tax system in the Republic of Uzbekistan in regulating and stimulating the economy and ways to improve it in modern conditions. The importance of tax policy in such processes as economic growth, attracting investments, and increasing employment is substantiated. Scientifically based proposals and recommendations are developed.

Kalit so‘zlar: iqtisodiy tartibga solish, rag‘batlantirish, soliq imtiyozlari, fiskal siyosat, O‘zbekiston iqtisodiyoti, iqtisodiy faoliyat, innovatsion faoliyat.

Ключевые слова: экономическое регулирование, стимулы, налоговые льготы, фискальная политика, экономика Узбекистана, экономическая деятельность, инновационная деятельность.

Keywords: economic regulation, incentives, tax incentives, fiscal policy, economy of Uzbekistan, economic activity, innovative activity.

Kirish

Bozor iqtisodiyoti sharoitida davlatning iqtisodiyotni tartibga solishdagi eng muhim vositalaridan biri bu – soliq tizimidir. U nafaqat davlat byudjeti daromadlarini

shakllantiradi, balki iqtisodiy subyektlarning rag‘batini shakllantirish, investitsion muhitni yaxshilash va ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlashda ham faol rol o‘ynaydi.

O‘zbekistonning so‘nggi yillarda olib borayotgan soliq islohotlari milliy iqtisodiyotni rag‘batlantirish va erkinlashtirish yo‘lida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu bilan birga, mavjud muammolar — soliq yukining adolatsiz taqsimoti, norasmiy sektor ulushining yuqoriligi, soliq ma‘muriyatchiligining murakkabligi — tizimning samaradorligini pasaytiruvchi omillar sifatida qolmoqda.

1. Soliq tizimining iqtisodiyotni tartibga solishdagi roli

Soliq tizimi davlatning fiskal siyosatini amalga oshirishda asosiy vosita bo‘lib xizmat qiladi. U orqali iqtisodiy faollik, iste‘mol, ishlab chiqarish, investitsiya va eksport-import jarayonlariga ta‘sir ko‘rsatiladi.

Tartibga soluvchi rol quyidagi yo‘nalishlarda namoyon bo‘ladi:

- muayyan faoliyat turlarini rag‘batlantirish yoki cheklash;
- ijtimoiy tenglikni ta‘minlash;
- byudjet barqarorligini qo‘llab-quvvatlash;
- hududlararo iqtisodiy nomutanosibliklarni kamaytirish.

2. Soliq tizimini takomillashtirish zarurati

Soliq siyosati orqali rag‘batlantiruvchi mexanizmlarni kuchaytirish iqtisodiy o‘rishni jadallashtirishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, O‘zbekistonda quyidagi yo‘nalishlarda takomillashtirish zarur:

- **Soliq stavkalarining iqtisodiy real sharoitlarga moslashuvi** – ortiqcha yuk solingan sohalarda yengilliklar yaratish.
- **Soliq imtiyozlarini qayta ko‘rib chiqish** – samarasiz imtiyozlarni bekor qilish va aniq maqsadli yengilliklarni joriy etish.
- **Norasmiy iqtisodiyotni legallashtirish** – soddalashtirilgan soliq rejimlari, elektron hisobga olish tizimlari orqali.
- **Soliq ma‘muriyatchiligining raqamlashtirilishi** – e-registratsiya, avtomatlashtirilgan hisobot tizimlari orqali shaffoflik va soddalikni ta‘minlash.

3. Taklif va tavsiyalar

- Iqtisodiy faoliyat turlariga differensial yondashuv asosida soliq stavkalarini belgilash;
- Innovatsion faoliyat, kichik biznes, startaplar uchun soliq yengilliklarini kengaytirish;

- Soliq siyosatini hududlar bo'yicha diversifikatsiya qilish;
- Davlat-xususiy sheriklik asosida soliq rag'batlarini ishlab chiqish;
- Soliq to'lovchilarning huquqiy madaniyatini oshirish orqali ixtiyoriy to'lovlarni rag'batlantirish.

Xulosa: Soliq tizimi iqtisodiyotni tartiblash va rag'batlantirishda kuchli vosita sifatida xizmat qilishi uchun u zamon talablari asosida doimiy takomillashtirib borilishi lozim. Bu jarayonda adolat, shaffoflik, soddalik va barqarorlik tamoyillariga amal qilinishi muhimdir. O'zbekiston sharoitida soliq tizimini takomillashtirish, ayniqsa kichik biznes va investitsiyalarni rag'batlantirish yo'nalishida, muhimnatijalar berishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 2019-yil 3-dekabr, PQ-4525-son. "Soliq siyosatini takomillashtirish bo'yicha strategik chora-tadbirlar to'g'risida".
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi rasmiy ma'lumotlari – <https://soliq.uz>
3. Мусин Ж.А. "Налоги и налоговая политика". Москва: Юрайт, 2020.
4. Tursunov B.O. "Soliq siyosatining iqtisodiy o'sishga ta'siri: nazariy va amaliy jihatlar". – TDIU ilmiy jurnali, 2022-yil, №2.
5. Davlat byudjeti va fiskal siyosat bo'yicha Monitoring markazi hisobotlari. – <https://mf.uz>
6. Stiglitz J.E. "Public Sector Economics". New York: W.W. Norton, 2015.
7. Soliq kodeksi (amaldagi tahrir) – 2022-yil 1-yanvardan kuchga kirgan tahrir.